

ASSIMINEA GRAYANA FLEMING, 1828, IN HET DELTAGEBIED

door

Ad Hovestadt

Assiminea grayana wordt nu eens ingedeeld bij de land- of zoetwaterslakken, dan weer eens bij de mariene mollusken. Wanneer men de habitat bekijkt waar *A. grayana* wordt aangetroffen, dan is dat ook wel begrijpelijk. Het is een typische slikken- en schorrenbewoner die wat, maar niet al te veel, zout en bij voorkeur af en toe een bad nodig heeft. De soort is wat het substraat betreft niet erg kieskeurig. Dood hout, stenen en muren van uitwateringsluizen, allerlei vegetatie en vaak ook de modder zelf, zijn de plaatsen waarop men *A. grayana* levend kan aantreffen en dan doorgaans in groten getale.

A. grayana is in 1828 door Fleming beschreven. Aanvankelijk was de soort alleen bekend van de Theems-monding, tussen Greenwich en Gravesend. Later is de soort ook elders gevonden en zij is nu bekend van de Britse kust tussen Kent en de Humber en van de Nederlands-Belgische kust tot aan Denemarken. Vroeger was de soort in Nederland vrij algemeen. De eerste Nederlandse melding dateert van 1912 en betreft exemplaren van Zeeburg bij Amsterdam. In het bestand van het Molluskencomité zijn talloze meldingen aanwezig uit de Dollard, verschillende Waddeneilanden, de voormalige Zuiderzee en natuurlijk het Deltagebied. Met de steeds ingrijpender veranderingen van de Nederlandse kust -het verdwijnen van de Lauwerszee, de aanleg van de Afsluitdijk, de vernietiging van het natuurgebied De Beer en het Deltaplan- verdwijnen in hoog tempo de voor *A. grayana* geschikte gebieden. In de Zeeuwse wateren was *A. grayana* van de volgende plaatsen bekend, volgens gegevens van het Molluskencomité en meldingen in het C.B. (zie kaart 1 -pag 80-):

Hellevoetsluis 1948, 1970; IJzerenbrug 1965, 1967; Spui 1926; Numansdorp 1963; Oostdijk 1965; De Punt 1966, 1971; Oudorp 1951, 1948; Diederikse 1960, 1971; Nieuwe Bommenee-polder bij Zonnemaire 1975; Dreischor 1948; Dinteloord 1922; Domburg 1939; Vrouwenpolder 1934; Kattendijke 1952; Krabbendijke 1925, 1952; Volkerpolder 1922; Woensdrecht 1922; Bergen op Zoom 1916, 1940; Kreekerak 1922; Fort Rammekens 1966; Nieuw en Sint Joosland 1922, 1925, 1926; 's Heer Arendskerke 1934, 1952, 1926; 's Gravenpolder 1919, 1942; Waarde 1925, 1974; Ossendrecht 1918, 1922; Graauw 1938; Cadzand 1939; Zwin 1927, 1951; Retranchement 1927. Voorts van twee door mij niet nader te localiseren plaatsen: Flauwers 1975 en Keersluizen 1970. (eerste = Schouwen, Red.)

Het Delta-plan heeft op verschillende wijze de voor *A. grayana* geschikte biotopen aangetast. In de eerste plaats is een aantal voorheen brakke wateren zonder meer zoet geworden. In de tweede plaats ontbreken eb en vloed nagenoeg volledig op die plaatsen waar het water nog voldoende zout is. Op bijna alle plaatsen waarvan *A. grayana* gemeld was, is opnieuw naar deze soort gezocht en zij is slechts aangetroffen in het oostelijk gedeelte van de

Westerschelde en daar dan steeds massaal. Het gaat om de volgende plaatsen (zie kaart 2; aangespoelde exemplaren worden buiten beschouwing gelaten):

Ten westen van gemaal Campen 4 km west van Kloosterzande, Kruispolderhaven, schorren bij Emmadorp, Verdronken Land van Saeftinge, schorren ten noorden van grenspaal 269a linker Schelde-oever, schorren ten noorden van grenspaal 269 rechter Schelde-oever, schorren ten oosten van de Zimmermanpolder bij Rilland.

Op de genoemde plaatsen is *A. grayana* steeds zeer algemeen en wordt nooit vergezeld door *Hydrobia ulvae* (Pennant, 1777). Deze soort zit altijd dicht bij het water en in een wat zouter milieu. Aan de walzijde wordt als begeleidende soort regelmatig *Ovatella myosotis* (Drapernaud, 1801) en een enkele maal *Leucophytia bidentata* (Montagu, 1801) aangetroffen. Vervuiling lijkt niet echt een grote rol te spelen, getuige het feit dat de soort ook is aangetroffen bij het bepaald niet schone haventje van het Belgische Fort Lillo (niet op de kaart).

Vergelijking van kaart 1 en kaart 2 (pag. 80) laat direct zien dat voor *A. grayana* de wereld een stuk kleiner geworden is. In de betonnen badkuip die Zeeland geworden is, is het bewoonbaar areaal aanzienlijk aangetast. Of *A. grayana* nog in het Nederlandse deel van het Zwin voorkomt is onduidelijk, daar een groot gedeelte -gezien de status van beschermd natuurgebied- niet toegankelijk is. Buiten het Nederlandse deltagebied is *A. grayana* recent wel algemeen aangetroffen op de Dollard-slikken pal ten oosten van Westerwoldsche Aa, ten noordoosten van Nieuw Statenzijl, en dus vlak bij de Duitse-Nederlandse grens. Van de Waddeneilanden zijn geen recente vondsten bekend. Of *A. grayana* verder nog voorkomt op de kust van het Fries-Groningse vasteland is mij niet bekend. In het Noord-hollandse Balgzand-gebied kwam vroeger *A. grayana* wel voor, maar ik heb de soort recent niet aldaar kunnen vinden.

Het gaat slecht met *Assiminea grayana*.

Geraadpleegde literatuur:

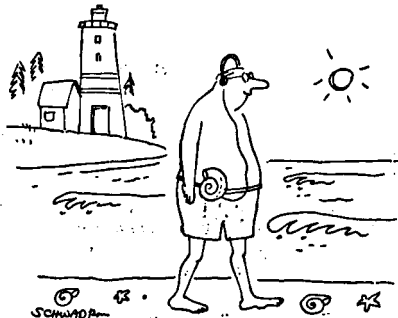
[tussen haakjes staan de plaatsen genoemd, waarover gemeld wordt]

- Butot, L.J.M., 1967. Inventarisatie resultaten van de excursies van de Nederlandse Malacologische Vereniging op 17 en 18 september 1966 in Zeeland, voornamelijk te Walcheren. *Correspond. blad. Ned. Malac. Ver.* 121:1283-1287. [Ritthem].
- Fortuin, A.W., L. de Wolf & C.H. Borghouts-Biersteker, 1981. The population structure of *Assiminea grayana* Fleming, 1828 (Gastropoda, Assimineidae), in the South-west Netherlands. *Basteria*; 45:73-78 [over een populatie ten zuiden van Rilland].
- Hartog C. den, 1963. Vergelijkend oecologisch veldonderzoek aan waterslakken in het Deltagebied. *Correspond. blad. Ned. Malac. Ver.* 105:1086-1091. [algemeen].
- Janssen, A.W., E. Janssen-Kruit, 1967. De molluskenfauna van het kanaal door Voorne met het zoutgehalte. *Correspond. blad. Ned. Malac. Ver.* 122:1296-1298, 1297 [IJzerenbrug bij Hellevoetsluis, Brug bij Oostdijk bij Hellevoetsluis].

- Kuijper, W.J. 1971. Molluskenwaarnemingen van Goeree-Overflakkee. Correspond. blad. Ned. Malac. Ver. 142:7-12 [Diedrikse Zeedijk (aanspoelsel), schor naast de Punt bij Ouddorp].
- Kuijper, W.J., L.J.M. Butot, 1975. Waarnemingen van land- zoetwater- en brakwatermollusken op Schouwen-Duiveland. Correspond. blad. Ned. Malac. Ver. 167:454-465 [Zonnemaire t.h.v de Nieuw Bom-menee polder].
- Meeuse, A.D.J. 1952. Verslag van de excursie naar de Belgische kust (8-10 september 1951). Correspond. blad. Ned. Malac. Ver. 43: 373-375. [Zwin].
- Nieuwenhuis, J.G.B., 1974. Verslag van de gezamenlijke excursie van de Nederlandse Malacologische Vereniging en de Association Belge de Malacologie naar Zeeland op 10/12 mei 1974 Correspond. blad. Ned. Malac. Ver 160:280-282. [schor van Waarde te Zuid-Beveland].
- Regteren-Altena, C.O. Van, 1934 Medewerking gevraagd. Correspond. blad. Ned. Malac. Ver 1:4. [Hellevoetsluis, Bergen op Zoom, Krabbendijke, Nieuw en St. Joosland, Waarde, Woensdrecht, Oosendrecht, Retranchement].
- Vos, K.G., 1965. Nederlandse zeemollusken verzameld van 1953 t/m 1964. Correspond. blad. Ned. Malac. Ver. 113:1183-1185. [strand van Oostvoorne].
- Wolff, W.J., 1968. The mollusca of the estuarine region of the rivers Rhine, Meuse and Scheldt in relation to the hydrography of the area. I. The Unionidae. Basteria 32:13-47. [de inleiding geeft uitvoerige informatie over de situatie voor het Deltaplan].

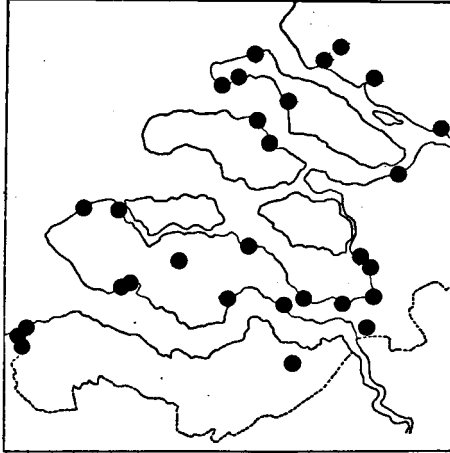
Summary

Assiminea grayana used to be rather abundant in 'het Deltagebied' (province of Zeeland: the Netherlands). Recently the older locations (Fig 1) were re-checked. The recent distribution of the species (after the completement of the 'Delta-works') showed to be limited to the southern parts of Zeeland (fig. 2).

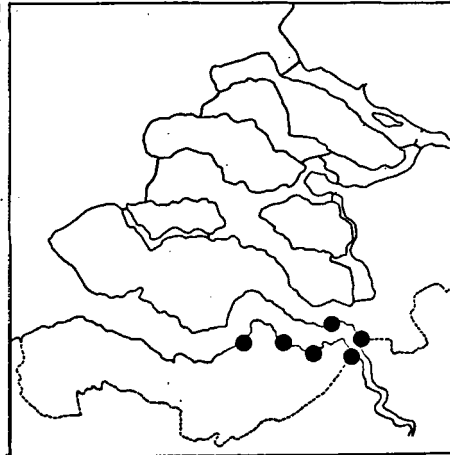

(uit: Natural History 1992 nr. 10. Ingezonden door A.W. Janssen)

Kaarten behorende bij: Hovestad, *Assiminea grayana* Fleming, 1828 in het Deltagebied.

Kaart 1. Verspreiding van *A. grayana* volgens oude opgaven, vóór de uitvoering van het Deltaplan.

Kaart 2. Huidige verspreiding van *A. grayana* in het Nederlandse Deltagebied.